

L'evolució de la indústria tèxtil a Granollers

Ponències
Anuari del
Centre d'Estudis
de Granollers
2009

Introducció

151

Sovint havia sentit converses del meu avi i d'altra gent gran de quan anaven a la fàbrica, i jo, de les fàbriques tèxtils de Granollers, en sabia ben poca cosa. Sentia parlar de fàbriques que em costa-va ubicar perquè ja no hi són. El que sí sabia era que no hi havia gairebé cap família a Granollers que no tingués algun avantpassat que hi hagués treballat. Amb aquest treball de recerca¹ volia conèixer les causes d'aquell «gran esclat de la indústria tèxtil» i saber què havia passat perquè gairebé no en quedés res. Volia, abans no fos massa tard, recuperar una mica de la memòria i el record d'alguns testimonis que encara queden d'aquell «boom» industrial, esdevingut al llarg del segle passat a la nostra ciutat. Em vaig plantejar, com a objectius del treball, esbrinar quantes fàbriques tèxtils hi havia hagut a Granollers; saber quines eren, on estaven situades i quin teixit s'hi fabricava; conèixer la vida a la fàbrica: ambient, horari, sous...; esbrinar els anys en què es va produir l'esclat industrial i les seves causes, així com també conèixer les causes de la desaparició de les fàbriques i saber quantes en quedaven en funcionament.

Per a la recerca d'informació vaig començar consultant la bibliografia general del marc econòmic i històric en el qual es van desenvolupar les indústries tèxtils catalanes, així com l'escassa bibliografia disponible en el cas de Granollers.² Vaig trobar l'interessant plànol industrial i comercial de Granollers del 1884. Vaig mirar també les webs d'algunes indústries tèxtils que encara continuen en funcionament.³ Finalment, vaig fer entrevistes i vaig

¹ Aquest treball va quedar finalista del Premi Camí Ral de treballs de recerca de batxillerat convocat pel Centre d'Estudis de Granollers per al curs 2008/09 i es pot consultar a l'Hemeroteca Municipal Josep Móra de Granollers (Arxiu Comarcal del Vallès Oriental) i a la biblioteca de l'Associació Cultural de Granollers. Presentat a l'IES Celestí Bellera de Granollers, va tenir com a tutora la professora Maria Dolors Cladellas i Tor.

² Vegeu la bibliografia utilitzada al final d'aquest article.

³ Vegeu la relació de webs consultades al final de l'article.

passar un qüestionari a 28 persones, totes vinculades a diferents fàbriques tèxtils de Granollers.⁴

Grans trets de l'evolució de la indústria tèxtil a Granollers

152

Abans del segle XIX les principals activitats econòmiques eren el comerç i l'agricultura. Cap al 1840 es teixia el cotó amb telers manuals, però el 1845 ja hi havia a Granollers una fàbrica amb una màquina de vapor. El 1850 la fàbrica tèxtil més important era La Font, que utilitzava la força hidràulica de la font de l'Escot. El 1857 La Font ja tenia telers mecànics accionats per vapor. Granollers es va dedicar principalment al cotó; la llana no va prosperar, tot i que n'hi havia algunes fàbriques: can Punes i can Pinyol.

Durant la segona meitat del segle XIX el progrés va ser continu i es van posar les bases del futur de la indústria cotonera granollerina. El 1880 ja existia una indústria metal·lúrgica auxiliar del tèxtil (can Trullàs). El 1890 hi havia 425 telers mecànics i tan sols 21 de manuals, que van anar desapareixent. La pèrdua de les colònies va fer que minvés l'exportació, però va créixer el consum interior espanyol. El 1900 hi havia 15 fàbriques tèxtils.

L'any 1913 arribà l'electricitat i es van anar deixant de banda els sistemes de les màquines de vapor. Aquest fet consolidà més el futur industrial de la ciutat. Durant la Primera Guerra Mundial (1914-1918) l'exportació gairebé es va triplicar. Durant els anys 1920 algunes indústries tenien taller mecànic annex; d'altres, secció de tint (Roca Umbert, Corderas, Comas i Torras) i també algunes petites seccions de filats (Comas i Roca Umbert). També van aparèixer més indústries metal·lúrgiques (Boix i Margall).

El 1936 hi havia més de 20 fàbriques, amb unes 2.200 persones treballant-hi, tot i que algunes de les més antigues havien anat tancant. Durant la Guerra Civil es produí la col·lectivització de les fàbriques, i algunes foren cremades o van tenir desperfectes. Durant la postguerra es produí una recuperació i la indústria tèxtil va créixer en maquinària i edificis. El 1950 el 71% de la població activa vivia del sector tèxtil, que afavoria l'arribada d'immigrants.

⁴ Al final de l'article es relacionen les persones entrevistades i les que van respondre el qüestionari. En l'annex del treball original hi ha reproduïdes totes les entrevistes.

Resultats de la recerca

A partir dels qüestionaris, les entrevistes i la consulta de la bibliografia, he aconseguit localitzar i situar, des de l'any 1850 fins a l'actualitat, un total de 35 fàbriques tèxtils i 3 de metal·lúrgiques que reparaven i/o fabricaven telers a Granollers. En el treball hi ha una petita explicació de cada fàbrica, a partir de la informació que he pogut trobar. També vaig elaborar un plànol per situar cadascuna de les fàbriques. En aquest resum dono només la relació de fàbriques localitzades, ordenada per l'any de fundació, i la seva adreça.

Fàbriques tèxtils a Granollers (1850-2009)		
Nom	Període d'activitat	Adreça
1) La Font / Erasme Ciuró	1850-1890	C. Corró, 169.
2) Francisco Codina	1852-1887	C. Barcelona, 52.
3) Puigferrat	1853-1860	C. Santa Apol·lònia, 3-7.
4) Can Punes	a) 1853-1876 b) 1876-1886	C. de les Travesseres i plaça Gran, 18. C. Sant Jaume, 20.
5) Brunet i Serrat «La Tela»	a) 1854-1906 b) Pius Anfres Martí 1906 - anys 1950	C. Nou, 15. C. Indústria, 1.
6) Feliu Pinyol	1863-1905	C. de l'Enginyer, 5.
7) Casa Renom	1865-1910	C. Orient, 6.
8) Roca Umbert	1875-1991 a) 1875 b) Final segle XIX c) Edifici de Casa Renom d) 1904-1991 e) 1976	Naus d'una antiga fàbrica de bregar canem a Palou. Naus de can Torras. C. de l'Aurora. C. d'Enric Prat de la Riba, 77. La Batllòria.
9) Francesc Pujol (Cal Gras)	1877-1888	C. Barcelona, 51.
10) Torras	a) 1878-1893 b) 1894-1963	Plaça de la Corona, 6. C. de l'Aurora, actual carrer de Josep Umbert.
1) Vidua Torras		C. de l'Aurora, 75.
2) Fills de Frederic Torras	1894 - anys 1920	C. Aurora, 85.

Fàbriques tèxtils a Granollers (1850-2009)		
Fàbrica	Període d'activitat	Adreça
11) Comas	1880-1968	a) Naus d'una antiga fàbrica de bregar cànem a Palou, amb Josep Umbert. b) C. Sant Jaume, 20 c) C. Sant Jaume, 60
12) Serra i Dachs	1882 - anys 1930	C. Corró, 173 (darrere la plaça de Jacint Verdaguer).
13) Pere Soler Casanovas (Blanqueig) / Manufactures del Vallès	1893 - anys 1980	C. Rec, 17-19.
14) Can Murtra	1897-... c) 1920-1973 d) Des de 1973	a) Edifici de La Font (Talleret). C. Corró, 169. b) C. Corró, 166. C. Sant Jaume, 104 (abans Teodor Planxart). Av. Jordi Camp.
15) Salvador Corderas i Segalés	1900-?	C. Sant Jaume, 20 (abans Casa Punes).
16) Ramon Güell	1903-1912 1912 - anys 1940	Vda. Vicenç Codina / Agustí Codina C. Caputxins, actual C. d'Agustí Vinyamata, 51. C. Sant Jaume, 104.
17) Teodor Planxart	principi del segle XX - 1907	C. Sant Jaume, 104.
18) Isidre Mirambell «Ca l'Amigó»	1916-1968	C. Ponent (antigues dependències de Serra i Dachs).
19) Successors d'Àngel Babra	1917-?	C. Orient, 6 (abans Casa Renom).
20) Josep Parera i Subirana	1918-?	C. Corró, 173 (antigues naus de Serra i Dachs).
21) Joaquim Bellet	1918-?	C. Ricomà, 55.
22) Tèxtil Serra Forn	1920-?	C. de l'Enginyer, 5 (abans Feliu Pinyol).
23) Miquel Vilarrodona	1923-?	C. Corró, 169 (naus antiga fàbrica La Font).
24) Martínez Gil S.C. Textil Bretón S.C.	1925-1950 1950 - anys 1970	C. Corró, 181 (naus de l'antiga fàbrica de La Font).
25) Serratusell	1930-? a) 1930-? b) 1) Francesc Serratusell Carrera. Després fins 1973 2) Francesc Serratusell Farell.	C. Torras i Bages, 33. C. Corró (naus Serra i Dachs) C. Hospital. Camí Vell de Canovelles.
26) Antonio Guitart	anys 1930 - 1970	a) C. Corró (naus de Serra i Dachs). b) C. Ponent, 35.
27) Balet S.A.	1930-1968	C. Orient, 6 (abans Casa Renom).
28) Lluís Diumaró	1930-1953	C. Orient, 5.
29) A. Sauquet S.A.	1933 - en actiu	C. Orient, 35.

Fàbriques tèxtils a Granollers (1850-2009)		
Fàbrica	Període d'activitat	Adreça
30) Garriga	1945-1947 a) Pere Garriga 1947-1985 b) Jaume Garriga 1947-1990	C. Palaudàries, cantonada c. Murillo. C. Palaudàries, cant. c. Murillo. C. Roger de Llúria.
31) Tèxtil Vallesana	1947-1970	C. València, del núm. 15 al 27.
32) Textil Sedalgo	1948-1953)	C. Travesseres, núm. 43
33) Can Vilaró	1950-1966	C. del Rosselló.
34) Taulats	1954-2006 a) 1954-1972 b) 1972-2006	C. Minetes. Ctra. de Cardedeu.
35) Lluís Felip	1960-1998	C. Torras i Bages
Fàbriques auxiliars del tèxtil		
36) Can Trullàs	1880 - anys 1970 a) 1880-1912 b) 1912 - anys 1970	C. Travesseres, 43-45. C. Sant Jaume, 52.
37) Boix	anys 1920 - ?	C. Corró, 153-157.
38) Fundició Margall	1921-?	C. Pau Carbó

Font: Elaboració pròpia.

El punt de vista dels treballadors

A partir del buidatge dels qüestionaris he pogut copsar el punt de vista dels treballadors. L'edat de les persones enquestades se situa entre 52 i 84 anys. He procurat que tots els entrevistats fossin de fàbriques diferents i, evidentment, tots havien tingut dins la seva fàbrica una feina o càrrec concret (teixidores, polidores, rodeteres, nuadores, ordidores, contramestres... fins i tot algun amo). De les fàbriques més antigues, només tinc informació bibliogràfica i, en algun cas, records de persones a qui la seva família n'havia explicat alguna cosa.

En relació amb la vida de la fàbrica, n'he pogut extreure que es començava a treballar entre 13 i 15 anys i que sovint hi treballaven diversos membres de la família. Les dones solien tenir oficis de menys qualificació, i els homes, els càrrecs més importants. Les dones sovint deixaven la fàbrica quan tenien fills, per poder cuidar-los. Alguns treballadors no van arribar a la jubilació, ja que la fàbrica va tancar abans. Treballaven moltes hores diàries, dissabtes inclosos, i no hi

havia vacances. Quan hi havia molta demanda es feien dos o tres tornos de treball; les màquines no paraven mai. La remuneració era molt insuficient. Tothom afirma que a la seva fàbrica hi havia bon ambient. En general, en guarden molt bon record.

Els propietaris vivien moltes vegades a Barcelona i les empreses importants també tenien les oficines de venda a Barcelona. El gran objectiu dels empresaris era produir més amb menys mà d'obra. Les fàbriques grans produïen grans quantitats de gènere; les petites procuraven produir més qualitat i productes més elaborats, per poder competir. Amb el temps, les fàbriques van anar quedant al mig de la ciutat i, a causa del soroll, van haver-se de traslladar a les zones industrials.

Sobre les causes d'establir la fàbrica a Granollers, es destaca la bona xarxa de transports (ferrocarril i carretera) i l'existència de molta mà d'obra (per exemple: a pagès, s'hi quedava l'hereu i els altres germans havien de buscar-se feina). També fou important l'arribada de tècnics i capital estrangers (influència d'Anglaterra). Algunes fàbriques treballaven exclusivament amb les colònies americanes, abans que es perdessin. Durant la Primera Guerra Mundial hi va haver molta exportació, ja que s'abastava el mercat que no podien proveir els europeus en guerra. També tenien molta demanda a la resta d'Espanya, el Marroc, Europa i Amèrica.

Sobre les causes del tancament de fàbriques, es destaca que els països asiàtics amb mà d'obra barata i maquinària moderna van acaparar el mercat, ja que els preus eren més baixos i competitius. L'aparició dels gèneres sintètics feia necessària una renovació de maquinària; això va provocar el tancament d'algunes fàbriques abans de perdre-hi diners o gastar-n'hi. En alguns casos, es fa menció de la mala gestió o la poca visió de futur dels successors dels fundadors. En altres, es va fer la renovació de maquinària a partir de crèdits dels bancs, que després no es podien tornar a causa de l'elevat interès i dels minsos guanys de les fàbriques que venien poc. De totes maneres, Granollers no es va ressentir exageradament dels tancaments, ja que posseïa altres mitjans econòmics: comerç, indústria química...

Aquesta recerca no està tancada, ja que fins al moment de lliurar el treball encara m'anaven sorgint més tallers i gent per entrevistar. Animo des d'aquí a qui tingui ganes de continuar-la, que

ho faci. Realment puc dir que, després d'aquest treball, passejo per Granollers amb un nou bagatge i una mirada diferent. Tinc la sort de saber una mica més com i de què vivia la nostra ciutat al llarg del segle passat, què representen les escasses xemeneies que n'han quedat i què hi havia abans en el lloc de tants i tants blocs de pisos.

Joan Roca i Serra
IES Celestí Bellera de Granollers

Persones entrevistades

Teresina Figueres, Ernest Serra Badia, Anna Boluda, Teresa Delgado, Alfredo Serra Badia, Mercè Riera, Margarita Riera, Margarita Gallego, Maria Izquierdo, Antònia Guillemí, Maria del Valle, Paqui Garcia, Manel Velilla, Maria Vila, Jordi Llimargues, Maria Valldeneu, Cinta Ballet, Lluís Reverter, Isidre Viñolas Taulats, Pilar Roquet, Lluís Felip, Engràcia Garriga, Oriol Murtra, Lluís Balaguer.

Webs consultades

<http://www.sauquet.es/>
<http://www.fabricadelesarts.cat/>
<http://www.murtra.com/>

Bibliografia

BAULIES, Jordi: *Granollers*. Biblioteca Selecta, Barcelona, 1965.

CABANA, Francesc: *La saga dels cotoners catalans*. Editorial Proa, Barcelona, 2006.

CALVET, J: *Plano industrial y comercial de la villa de Granollers*. Granollers, 1884.

CAMPS I GIRÓ, Albert: «La indústria tèxtil a Granollers (1874-1914). Estudi de la contribució industrial». *Actes del XXXIII Congrés Intercomarcal d'Estudiosos*. Museu de Granollers – Centre d'Estudis de l'Associació Cultural. Granollers, 1989.

CAMPS I GIRÓ, Albert; LEDESMA PARDO, Joaquin: «Els orígens de la indústria tèxtil a Granollers (1874-1923)», *Lauro* núm. 7, juny 1994.

HOMS i COROMINAS, Josep: *Granollers. Retalls d'història urbana*. Tarafa, Granollers, 1995.

L'Abans. El Vallès Oriental i Granollers. Recull gràfic 1882-1965. Editorial Efadós SL, el Papiol, 2003.

La Gralla. Festa major 1927. Especial indústria i comerç.

LLOBET, Salvador: *La indústria tèxtil a Granollers*. Alpina, Granollers, 1948.

LLOBET, Salvador: *Granollers. Estudio geográfico e histórico*. Alpina, Granollers, 1951.

LLOBET, Salvador: «Indústria tèxtil», *Revista del Vallès*. Granollers, agost 1952.

MONJA, Paco. «El tèxtil a Granollers». *Revista del Vallès* (extra de festa major 1995).

Revista del Vallès. Extraordinario 1952.